

Sesja naukowa PTL
nt. „Las i drewno u progu XXI wieku”,
Stare Jabłonki, 12—13 września 1981 r.

Sesja zorganizowana została przez Polskie Towarzystwo Leśne przy udziale Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych w Olsztynie. Program Sesji obejmował część kameralną i terenową. W części kameralnej wygłoszono referaty, przeprowadzono obrady i dyskusję w sekcjach problemowych, natomiast w części terenowej uczestnicy zapoznali się z najciekawszymi wyłączonymi drzewostanami nasienymi sosnowymi i dębowymi i szkółkami leśnymi w nadleśnictwach Miłomłyn i Stare Jabłonki oraz zwiedzili historyczne Pole Bitwy Grunwaldzkiej.

Obradom przewodniczył Dyrektor OZLP w Olsztynie mgr inż. Adam Szczerba przy współudziale prof. dr. hab. Edwarda Więcki i prof. dr. hab. Bolesława Zabielskiego. Udział w Sesji wzięli zaproszeni goście: minister leśnictwa i przemysłu drzewnego, przedstawiciele KC PZPR, dyrektor naczelny Lasów Państwowych, przedstawiciele związków zawodowych, redaktorzy „Lasu Polskiego” i „Gazety Olsztyńskiej”. Przewodniczący Sesji mgr inż. A. Szczerba serdecznie powitał uczestników. Po części oficjalnej wygłoszono 6 referatów plenarnych:

„Problematyka przemian w strukturze przestrzennej Polski na przełomie XX i XXI wieku” — prof. dr. hab. Bolesław Malisz,

„Rola lasu w środowisku geograficznym Polski” — doc. dr. Stanisław Duniowski,

„Problemy wzrostu produktywności lasów w Polsce” — prof. dr. hab. Stanisław Szymański,

„Produkcyjność drzewostanów a zadania ochrony lasu u progu XXI wieku” — prof. dr. hab. Zbigniew Sierpiński,

„Zasoby drewna i kierunki racjonalnego ich wykorzystania na przełomie XX i XXI wieku” — prof. dr. hab. Ryszard Babicki, prof. dr. Edward Tarociński,

„Związki integracyjne leśnictwa z przemysłem przerobu drewna i produktów drewnopochodnych” — doc. dr. hab. Tadeusz Partyka.

Obrady i dyskusja nad przedstawionymi referatami plenarnymi prowadzone były w czterech sekcjach problemowych, gdzie wygłoszono następujące opracowania:

Sekcja I — „Rola lasu w środowisku geograficznym Polski” — przewodniczący: prof. dr. hab. Andrzej Szujewski;

„Tendencje wzrostu lesistości oraz przemian w układzie podstawowych funkcji lasu” — doc. dr. hab. T. Partyka, mgr inż. E. Suwara, dr inż. B. Szymański;

„Hydrologiczna rola lasu” — doc. dr. hab. F. Białkiewicz, mgr inż. S. Babiński;

„Rola lasów w zmniejszaniu zagrożenia środowiska od emisji przemysłowych” — mgr inż. B. Lichorad;

„Fizjotaktyczne znaczenie zadrzewień” — mgr inż. K. Zajaczkowski.

Sekcja II — „Problemy wzrostu produktywności lasów w Polsce” — przewodniczący: prof. dr. hab. Kazimierz Urbański;

„Etat, rozmiar” — dr inż. J. Smykała;

„Wzrost produktywności lasu na drodze doskonalenia gospodarki nasienneo-szkółkarskiej” — prof. dr hab. K. U r b a ń s k i;

„Zagospodarowanie i przebudowa drzewostanów jako podstawa wzrostu produktywności lasów” — prof. dr hab. E. B e r n a d z k i;

„Intensyfikacja i racjonalizacja cięć pielęgnacyjnych oraz pielęgnacyjno-sanitarnych, celem utrzymania najwyższej zdolności produkcyjnej drzewostanów” — prof. dr hab. S. S z y m a ń s k i;

„Możliwości zwiększenia przyrostu masy drzewnej przez zabiegi agrotechniczne” — przewodniczący: prof. dr hab. W. M u c h a;

Sekcja III — „Pozycja drewna w gospodarce surowcowej kraju” — przewodniczący: prof. dr Florian B u d n i a k;

„Aktualne zasoby drzewne i dynamika ich rozwoju. Zasoby drzewne na przełomie XX i XXI wieku” — prof. dr F. B u d n i a k;

„Nowe kierunki rozwoju mechanicznego przerobu drewna z uwzględnieniem zaspokojenia potrzeb energetycznych we własnym zakresie” — prof. dr hab. E. C e g i e l;

„Kierunki wykorzystania drewna i tworzyw drzewnych dla celów konstrukcyjno-budowlanych oraz nowe technologie produkcji tworzyw drzewnych z uwzględnieniem bazy surowcowej” — prof. dr hab. M. W n u k;

„Nowe technologie chemicznego przerobu drewna z uwzględnieniem jego wykorzystania do celów produkcji paliw płynnych oraz pasz białkowych” — dr. B. P e r z y ń s k i;

„Kierunki produkcji celulozy i papieru w Polsce na przełomie XX i XXI wieku z uwzględnieniem możliwości bazy surowcowej” — doc. mgr I. Ł a p i ń s k a;

„Zabezpieczanie drewna przed deprecjacją” — prof. dr E. T a r o c i ń s k i.

Sekcja IV — „Związki integracyjne leśnictwa z przemysłem drzewnym” — przewodniczący: mgr inż. Roman P a r e w i c z;

„Kompleks leśno-drzewny, koncepcja i kierunki rozwiązań organizacyjno-strukturalnych” — doc. dr hab. T. P a r t y k a;

„Przemysł meblarski — organizacja, skala produkcji, związki kooperacyjne z kompleksem leśno-drzewnym; kierunki rozwoju” — dr W. P s z o n k a;

„Przemysł celulozowo-papierniczy organizacja, skala produkcji, związki kooperacyjne z kompleksem leśno-drzewnym; kierunki rozwoju” — doc. dr T. G ó r s k a;

„Model zakładu wielobranżowego (kombinatu) przemysłu drzewnego na tle określonej bazy surowcowej” — dr inż. M. B o r c z y ń s k i.

Po zakończeniu dyskusji w poszczególnych sekcjach, przewodniczący sekcji przedstawili na ogólnym posiedzeniu uczestników Sesji sprawozdania i wnioski z obrad w sekcjach.

WNIOSKI

Sekcja I — Rola lasu w środowisku geograficznym Polski

1. Dążyć do osiągnięcia wzrostu lesistości tak, by osiągnąć optymalną środkowoeuropejską lesistość 32—34% powierzchni kraju. Wzrost lesistości winien w pełni uwzględniać zasadę prawidłowego ustalenia granicy roku leśnego. W związku z tym zamierzeniem oraz dokonany już zalesieniem w ubiegłym okresie ponad 1 mln ha gruntów porolnych zachodzi niezmiernie pilna potrzeba ekologicznej rehabilitacji systemu zalesień, co wymaga intensyfikacji badań i działań gospodarczych z zakresu inżynierii ekologicznej.

2. Należy zakończyć prace nad wyznaczeniem obszarów na których środowiskowe znaczenie lasu jest szczególnie ważne (wododziały, obszary retencyjne, erozyjne, rekreacyjne, przemysłowe) i stworzyć priorytety dla gospodarczych działań leśnictwa na tych obszarach.

3. Polskie Towarzystwo Leśne uważa za niezbędne podjęcie wszelkich dostępnych działań na rzecz obrony parków narodowych przed próbami rewizji ich granic i przekazywaniem obszarów chronionych na inne cele oraz działań na rzecz utworzenia nowych parków i zwiększenia ich powierzchni.

4. Korzystny wpływ zadrzewień na środowisko rolnicze zależy od sposobów zadrzewienia całych krajobrazów i dlatego zagadnienia gospodarki zadrzewieniowej winny być uwzględnione w planowaniu przestrzennym jako integralna część problematyki i kształtowania środowiska. W związku z tym konieczna jest intensyfikacja badań nad prawidłowym ujęciem problematyki zadrzewień w planach przestrzennego zagospodarowania gmin i województw.

5. Szkodliwe oddziaływanie zanieczyszczeń przemysłowych na las musi być dokładniej rozpoznawane i ograniczane, m.in. przez doskonalenie metod wykrywania zanieczyszczeń, określenie ich synergicznego oddziaływania na las, rewizję obowiązujących norm dopuszczalnych zanieczyszczeń także pod kątem szkodliwości oddziaływania zanieczyszczeń na rośliny drzewiaste.

6. Naruszanie prawa w zakresie ochrony środowiska winno być konsekwentnie ścigane. Należy dążyć do opracowania metod umożliwiających określenie udziału poszczególnych zakładów przemysłowych w zanieczyszczeniach środowiska.

7. W przypadkach poszukiwania bogactw naturalnych należy mieć na uwadze wszelkie ich następstwa środowiskowe. W przypadkach istotnych zagrożeń winno się odstępować od wszelkich prób wierceń, które mogłyby przyczynić się do odpływu wód wglębnych.

8. PTL winno podjąć starania o wydanie zarządzeń w sprawie realizacji obowiązku powoływania przez wojewodów i prezydentów miast wojewódzkich i miejskich architektów krajobrazu, którzy mieliby decydujący głos przy zatwierdzaniu planów rozbudowy miast, osiedli, sytuowaniu zakładów przemysłowych.

9. Należy dążyć do wprowadzenia do planu badań w programie rządowym problematyki z zakresu funkcjonowania zagospodarowanych ekosystemów borów sosnowych, które odgrywają główną rolę w kształtowaniu krajobrazu Polski i gospodarczych funkcjach leśnictwa.

Ze względu na to, że lasy są również ogólnospołecznym dobrem oraz z uwagi na to, że błędy popełnione w ogólnej gospodarce narodowej w sposób szczególnie dotknęły resort leśnictwa i przemysłu drzewnego, sprawa ratowania naszych lasów winna stać się przedmiotem specjalnej debaty sejmowej. Najwyższy organ władzy ustawodawczej winien ocenić stan faktyczny — istniejący i wytyczyć właściwe kierunki działania na rzecz poprawy gospodarki leśnej.

Sekcja II — Problemy wzrostu produktywności lasów w Polsce

Uznaje się za celowe:

1. sukcesywne opracowanie komentarzy do Zasad Hodowli Lasu i Instrukcji Urządzenia Lasu;

2. pospieszne wydanie zarządzeń przez Centralę Biura Urządzania Lasu (BULiGL) i zadrzewień wykonawczych dla jednostek terenowych w zakresie korekty planów cięć i odnowień w drzewostanach z udziałem jodły, opracowanych wytycznych podanych w Raporcie PTL przyjętym przez Resort w 1981 r.;

3. pospieszne opracowanie zasad postępowania hodowlano-ochronnego w par-

kach narodowych i rezerwach przyrody oraz kolektywnego opracowania Instrukcji Urządzenia Lasów rezerwatów i parków narodowych;

4. postulowanie o aktywną i nieustępliwą walkę o czyste środowisko leśne;
5. pełniejsze stosowanie wyników badań w zakresie rejonizacji nasiennictwa i uprawy cennych i przyrostowo wydajnych ekotypów drzew;
6. doskonalenie produkcji szkółkarskiej i stosowanie w uprawach leśnych pełnowartościowego pod względem hodowlanym i użytkowym materiału sadzeniowego;
7. prawidłowe ustalanie rębni i celu produkcyjnego bez wyjątku każdego drzewostanu;
8. przestrzeganie zasady zakładania upraw zgodnie z możliwościami produkcyjnymi siedliskowych typów lasu na korzyść drzew liściastych;
9. uzupełnienie Zasad Hodowli Lasu o wytyczne zagospodarowania siedlisk zdegradowanych, stosownie do siedliskowego typu lasu i stopnia degradacji;
10. racjonalizację metod odnowienia i pielęgnowania lasu, szczególnie w jego okresie juwenilnym, celem ograniczenia nakładu pracy rąk ludzkich, a jednocześnie wzmoczenie przyrostu;
11. intensyfikację trzebieży selekcyjnej w drzewostanach niższych klas wieku, celem wzmoczenia ich przyrostu i biologicznej odporności oraz pozyskania liczącej się masy drewna w cieńszych sortymentach;
12. podniesienie rangi ochrony lasu na wszystkich szczeblach;
13. nawożenie neutralizujące trucizny w odniesieniu do drzewostanów młodszych i średnich klas wieku, rosnących w zasięgu szkodliwego oddziaływania przemysłu;
14. zrównanie rozmiaru użytkowania z etatem;
15. zmniejszenie w uzasadnionych przypadkach powierzchni nadleśnictw i leśnictw.

Sekcja III — Pozycja drewna w gospodarce surowcowej i Sekcja IV — Związki integracyjne leśnictwa z przemysłem drzewnym

1. W świetle obecnych przewidywań różnica pomiędzy pozyskaniem drewna i zapotrzebowaniem na drewno i na materiały drewnopochodne wyniesie w roku 2000 około 8 mln m³. Deficyt ten przesądza o konieczności oszczędnej gospodarki drewnem — przede wszystkim wielkowymiarowym — co najmniej w ciągu najbliższych 20—30 lat. Podstawowym warunkiem racjonalnej gospodarki bazą surowcową jest ściśle przestrzeganie zasady nieprzekraczania wielkości pozyskania drewna w stosunku do etatu rębego ustalonego w planach gospodarstwa leśnego.

2. Płyty pilśniowe i wiórowe (1 m³) zastępują w meblarstwie i budownictwie 2—3 m³ materiałów, a do ich produkcji używa się — zamiast drewna wielkowymiarowego — drewna średnio- i małowymiarowego oraz przemysłowych odpadów drewna. W okresie od podjęcia produkcji tych tworzyw w Polsce zaoszczędzono dzięki temu dotąd ponad 30 mln m³ materiałów tartych, a więc około 45 mln m³ drewna tartaczego. Wobec ograniczonych możliwości pozyskiwania drewna wielkowymiarowego i nie wykorzystywanej masy drewna małowymiarowego należy przyspieszyć przebudowę przemysłu płyt wiórowych i pilśniowych — z ponownym rozpatrzeniem celowości zastosowania metody suchej.

Ponieważ pozyskiwanie drewna małowymiarowego wymaga większego nakładu pracy, należy zapewnić gospodarstwu leśnemu odpowiednie środki na zwiększenie wydajności pracy przez mechanizację wyposażenia oraz zapewnić konieczną siłę roboczą m.in. przez zwiększenie budownictwa mieszkaniowego.

3. Racjonalna gospodarka drewnem, zwłaszcza pozyskiwanym z cięć pielęgnacyjnych i przedrębnych, oraz dotkliwy brak papieru w Polsce wymaga w niedalekiej przyszłości, niezależnie od działań modernizacyjnych, rozpoczęcia prac w zakresie przygotowania projektów rozbudowy zdolności produkcyjnych mas włóknistych. Jest to szczególnie ważne w świetle trudności lokalizacji celulozowni oraz wysokiej ich kapitałochłonności.

4. Procesy technologiczne przerobu surowca drzewnego powinny być koordynowane z technologią produkcji i transportem tego surowca, czego nie przestrzegano w należyтым stopniu przy planowaniu i realizowaniu rozwoju leśnictwa i przemysłu drzewnego w PRL.

5. Celem lepszego wykorzystania drewna gałęziowego częściowo pozostającego na zrębach oraz drewna niższej jakości z cięć pielęgnacyjnych i sanitarnych przez przemysł płytowy i celulozowo-papierniczy, postuluje się pilne dopracowanie i wdrożenie metody produkcji zrębków w lesie przy pełnej mechanizacji procesu technologicznego, np. według procesu technologicznego opracowanego w OZLP w Szczecinie.

6. Duże znaczenie dla zmniejszenia strat pozyskiwanego drewna ma jego ochrona przed czynnikami biotycznymi i abiotycznymi w czasie składowania i użytkowania. W związku z tym konieczne jest konsekwentne realizowanie obowiązku konserwacji i ulepszania materiałów drzewnych narażonych na działanie czynników niszczących. Tomu celowi muszą służyć odpowiednie akty normatywne dotyczące stosowania drewna w konstrukcjach oraz właściwa polityka cen.

7. Dotychczasowy system integracji leśnictwa z przemysłem drzewnym utrzymywany dotąd na szczeblu urzędu Ministra należy stopniowo przenosić na poziom zgrupowań lub na poziom przedsiębiorstw leśno-przemysłowych.

8. Konieczne jest podjęcie działań zmierzających do opracowania różnych form i stopnia zintegrowania przedsiębiorstw z uwzględnieniem:

a) możliwości produkcyjnych bazy surowcowej na określonej powierzchni,

b) wielkości i struktury potencjału przerobu drewna w granicach tej bazy.

9. Z uwagi na kryzys energetyczny należy prowadzić prace w kierunku bardziej racjonalnego wykorzystania odpadów do celów energetycznych, w tym również w zakresie substytutów paliw płynnych.

10. Ważna rola w procesach integracyjnych przypada cenom. Należy ulepszać system cen surowców drzewnych uwzględniających przystosowanie poziomu i relacji cen do zmian w społecznych kosztach wytwarzania i do zmian ich wartości użytkowych związanych z postępem technicznym i organizacyjnym oraz w nawiązaniu do cen na rynkach zagranicznych.

Karol Czekaj,

Józef Penar,

Włodzimierz Neugebauer